

МОДЕЛЬ ДОБРА І ЗЛА В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті праналізовано фразеологізми із загальним значенням добра і зла у аспекті їх структурно-семантичного моделювання; встановлено типові структурні моделі репрезентації семантики добра і зла, а також проведені кількісні підрахунки для обґрунтування отриманих результатів. Структурно-семантичний метод моделювання фразеологізмів представлено як передумову та основу когнітивних методів.

Ключові слова: пізнання, логіка, модель, структурно-семантична модель фразеологізму.

Л. Вітгенштейн писав: „Уникнути неправильності чи пустоти наших тверджень можна лише представляючи зразок тим, чим він є, тобто в якості моделі – ніби якогось мірила, а не завідома правильної ідеї, якій повинна відповідати дійсність” [6, с. 131]. Такі слова демонструють відмову від формально-логічної моделі, за якою слово = дійсність, та обґрунтовують моделювання як логіко-лінгвістичний метод представлення явищ дійсності у формі схеми наших знань і уявлень про світ. Якщо модель дозволяє нам „уникнути неправильності” лінгвістичної та мисленневої, то вона може констатувати логічну основу, схему об'єкта моделювання (лінгвістичного зокрема), оскільки „процеси розуміння та умовиводу обумовлені ментальними моделями, які служать для представлення світу в свідомості людини” [7, с. 31].

Людське мислення завжди логічне (окрім хворобливих станів, коли якраз таки відбувається порушення схеми світоустрою у свідомості людини), навіть образне, художнє чи метафоричне – воно завжди упорядковане. Логіка – це те, що існує апріорі, без чого пізнання і знання не мали би смислу, бо не були б упорядковані за єдиними логічними схемами, у єдиній „системі координат”. Вербалізації думки передують її обробка свідомістю та підсвідомістю, де і вступають у логічний мисленневий процес образи, символи, емоції тощо, тому мовні одиниці вже не завжди логічні. Відповідно, характеристикою алогічне позначаємо те, що не логічне, не дорівнює дійсності, а не лише ті мовні одиниці, які побудовані на принципі антиномії, оксюмору, комічної гри слів і под.

За таким підходом більшість фразеологізмів української мови є алогічними, що й не дивно, оскільки, як відомо, фразеологізм – це єдність семантики та зовнішньої форми, які не можуть бути безпосередньо виведені одна з одної. З іншого боку, штучно формалізувати мову, а особливо фразеологізми, не потрібно, необхідно лише

знайти закладену в них логічну основу. Найбільш придатним для розкриття логічних схем алогічного у фразеології вважаємо метод моделювання як схематизацію різних аспектів фразеологізму, що уможливорює логізацію алогічних стійких одиниць.

І хоча побутує думка, що „фразеологізмам не притаманна модельованість як поєднання типової структури з типовим значенням. Модельованість притаманна вільним словосполученням і реченням, а фразеологізми є одиничними, а не серійними утвореннями, які не характеризуються закономірністю і регулярністю утворення” [5, с. 28], усе ж численними науковими напрацюваннями учених-фразеологів доведено, що фразеологізми не лише утворені за різноманітними структурно-семантичними моделями, а й компоненти їх структури та їх значення логічно і за певною моделлю через низку розумових операцій зливаються в одну цілісну стійку одиницю.

Модель фразеологізму тлумачать як абстрактно-логічну конструкцію, „яка є результатом абстрагування від конкретного фразеологізму із збереженням найважливіших його властивостей на основі гіпотези передбачуваного устрою семіотичного простору” [9, с. 32]. Моделювання фразеологізмів виникло в аспекті їх структурно-семантичного аналізу, про що йдеться у численних наукових здобутках науковців-фразеологів (Л. Авксентьєва, Н. Бабич, І. Гнатюк, Т. Свердан, В. Мокієнко, В. Ужченко та ін.), та зайняло вагоме місце серед методів когнітивної фразеології (М. Алефіренко, М. Жуйкова, О. Селіванова та ін.).

Н. Арутюнова пояснює логічність як істинність через дуалістичні протиставлення тимчасового й вічного, мінливого та незмінного, того, що можна спостерігати, і що спостереженню не піддається; справжнього і несправжнього [2, с. 547]. Одним із таких одвічних протиставлень, навколо якого відбувається ціннісна і пізнавальна орієнтація людини у світі, є добро і зло.

Саме тому мета нашої роботи – подати структурно-семантичні моделі фразеологізмів із семантикою добра і зла та проаналізувати результативність такого моделювання як відображення узагальнених схем вербалізації фразеологізмами інформації про дійсність.

Зазначимо, що у контексті аксіологічного протиставлення добра та зла розуміємо ці слова у їх основному значенні, тобто іменник *добро* як: „1. Усе позитивне в житті людей, що відповідає їх

інтересам, бажанням, мріям; благо; протилежне лихо, зло” [13, с. 323]; прикметник *добрий* у значенні: „1. Який доброзичливо, приязно, чуйно ставиться до людей; доброзичливий; протилежне лихий, поганий. 3. Який приносить добро, задоволення, радість” [13, с. 321–322]; прислівник *добре* у значенні: „1. Присл. до добрий; протилежне погано” [13, с. 321], а також *зло, злий* як їх антоніми. Загалом у „Словнику фразеологізмів української мови” зафіксовано 131 фразеологізм, денотатом яких є безпосередні вияви добра чи зла, – такі стійкі одиниці й стали **матеріалом** нашого дослідження.

Інші значення цих слів (наприклад, *добре* – „2. Дуже, вельми. Зовсім, остаточно. 3. Про успішний хід справи, сприятливе оточення. 4. Уживається на позначення згоди” [13, с. 321]) вважаємо такими, що не пов’язані прямо із добром і злом як фундаментальними явищами (наприклад, можна погодитися і на поганий вчинок, шахрайство може бути вчиненим на високому рівні, „добре”, добрий настрої або небідне життя – не запорука доброти тощо), а відповідні фразеологізми зараховуємо до периферійного вияву добра та зла і до аналізу не залучаємо (наприклад, *у голові макітриться / замакітрилося* – „виникає стан запаморочення, стає недобре комусь” [14, с. 365], *вірне (певне) око [в лобі] у кого* – „хто-небудь добре орієнтується на місцевості, вміє правильно оцінювати, визначати щось” [14, с. 463], *у порядку* – „в доброму стані, вигляді і т. ін. Так, як слід, належним чином, добре, правильно і т. ін.” [14, с. 546], *видавити (вбити) олію з кого* – „добре побити кого-небудь” [14, с. 68], *нехай (хай) буде гречка* – „уживається для вираження згоди; гаразд, добре” [14, с. 169]).

Загалом *структурно-семантичну модель* фразеологізму розуміють як „тип синтаксичних конструкцій, за якими утворюється ряд стійких сполучень; структурно-семантичний інваріант стійких сполучень, який схематично відбиває відносну стабільність їх форми й семантики” [11, с. 51–52].

Структурно-семантичні моделі фразеологізмів опираються на їх семантико-граматичну класифікацію, „зумовлену специфікою фразеологічного значення, синтаксичною спеціалізацією фразеологічних одиниць, а також морфологічними властивостями слів, що увійшли до їх компонентного складу” [10, с. 13]. Семантико-граматичний розряд кваліфікують як „сукупність гомогенних фразем, об’єднаних однотипними взаємодіючими смисловими елементами різних структурних рівнів” [1, с. 46].

Загальноновизнаним є виділення іменникових (субстантивних), дієслівних (вербальних), займенникових (прономінальних), прикметникових

(ад’єктивних), прислівникових (адвербіальних) та вигуків (інтер’єктивних) фразеологізмів відповідно до фрагмента дійсності, закладеного в них (назви об’єкта, дії, ознаки).

Добро і зло в українській фразеології виражають:

– фразеологізми субстантивні: *святе діло* – „благородна, добра справа” [14, с. 205], *щира (золота) душа; щире (золоте) серце* – „чесна, відверта, щедра, доброзичлива людина; чесність, відвертість, доброзичливість, сердечність” [14, с. 229], *скриня Пандори* – „вмістилище зла, лиховісний дар” [14, с. 659], *вовк у овечій шкурі* – „лицемірна людина, яка під маскою доброзичливості приховує злі наміри” [14, с. 119] – загалом 13 найменувань, з них 4 позитивні, 10 негативних; найчастіше субстантивну характеристику передає модель $S_n + Adj$ (рідше $S_n + S_g$; $S_n + Adj + S_p$) (схемний запис частиномовного моделювання зовнішньої форми фразеологізмів здійснюємо відповідно до загальноприйнятих латинських позначень частин мови та їх категорій);

– фразеологізми вербальні: *мати Бога в серці (в душі, в животі і т. ін.)* – „бути милосердним, добрим, совісним, справедливим і т. ін.” [14, с. 372], *мати душу* – „бути чуйним, доброзичливим, сердечним і т. ін.” [14, с. 373], *вливати / вилити жовч* – „виявляти чим-небудь недоброзичливість, неприязнь, злобу (перев. у розмові)” [14, с. 75], *вишкіряти (шкірити, щирити) / вишкірити (вищирити) зуби* – „3. Злісно накидатися на кого-, що-небудь, виступати проти когось, чогось” [14, с. 94], *відігрівати / відігріти (вигодувати) змію (гадюку) біля (коло) [свого] серця (за пазухою)* – „виявляти турботу, піклуватися про того, хто згодом віддячить злом” [14, с. 100] – загалом 16 позитивних, 42 негативні, 3 ситуативно зумовлені (можливе позитивне і негативне значення поза контекстом: *не лишатися (не залишатися, рідше не оставатися і т. ін.) / не лишитися (не залишитися, не остатися і т. ін.) в боргу* – „2. Відповідати добром або злом кому-небудь за щось; віддячувати” [14, с. 341]) та 1 синкретичний (*переплутувати (плутати) / переплутати (сплутати) грішне з праведним* – „змішувати все хороше і погане; неправильно розуміти що-небудь” [14, с. 497]); дія, яку виконує об’єкт, передано моделями $V_f + S_{ac}$, $S_n + V_f$, $V_f + S_{ab}$ тощо;

– фразеологізми ад’єктивні: *з каменем за пазухою* – „хто-небудь вороже настроений проти когось, нещирий, лицемірний, з лихими намірами” [14, с. 286], *велике серце у кого* – „хто-небудь дуже добрий, чуйний, здатний перейматися чіимись переживаннями, горем” [14, с. 639], *хоч мички мич* – „хтось добрий, покірний, слабохарактерний, безвольний і т. ін.”

[14, с. 390] – всього 5 позитивних, 3 негативні та 1 нейтральний (без серця – 3. Не гніваючись або без злості; пересердившись” [14, с. 643]); типової моделі немає (поодинокими, наприклад, є моделі Adj + S_{ac}, Adj + S_n);

– фразеологізми адвербіальні: *святий та божий* – „удавано тихий та добрий; нещирий, лукавий” [14, с. 638], з *чистим серцем* – „широ, з добрим наміром” [14, с. 643], *так собі* – „1. Ні добре, ні погано; посередньо” [14, с. 706], *як (мов, ніби і т. ін.) на гріх* – наче навмисне, наче на зло; недоречно, невчасно і т. ін.” [14, с. 171] – загалом 2 позитивні, 7 негативних, 2 нейтральні; типової моделі немає (наприклад, модель Adj + S_{ac});

– фразеологізми інтер’єктивні: *яким чудом* – „уживається для вираження доброзичливого здивування, радості з нагоди несподіваного приходу, прибуття кого-небудь; як, яким чином” [14, с. 772], *поздоров Боже* – „1. Уживається для вираження побажання здоров’я, добра, благополуччя. 2. Уживається для вираження подяки з побажанням всього доброго” [14, с. 531], *щоб [тобі (йому, їм і т. ін.)] дихати не дало* – „уживається для вираження незадоволення, зневаги до кого-небудь, побажання чогось поганого” [14, с. 187], *іди [собі] до чорта (до біса, до дідька, під три чорти і т. ін.)* – „уживається для вираження злості, обурення, незадоволення чим-небудь, роздратування з приводу чогось, небажання бачити кого-небудь” [14, с. 275] – усього 10 позитивних, 23 негативні, 2 ситуативно зумовлені; моделями таких фразеологізмів є: V_{imp} + S_n, V_{imp} + S_v, V_{con} + S_n тощо.

Тлумачення фразеологізму як репрезентанта цілісного знання та етапів його формування через взаємодію із культурологічним, етнічним, соціальним оточенням, прагматичною зумовленістю змусило дослідників-фразеологів переходити „на нову парадигму досліджень, яка має справу не з класифікацією одиниць фразеологічного складу мови, а з когнітивно інтерпритованим моделюванням процесів їх вибору в ході організації висловлювання з урахуванням здатності виконати той чи інший комунікативний намір того, хто говорить, і забезпечити розуміння слухача” [15, с. 45], опираючись, проте, на вироблені методики структурно-дистрибутивного, семного, функціонального, етимологічного аналізів.

Так, дві когнітивно-семіологічні моделі фразеологізмів на базі структурно-семантичного типу „об’єкт + його ознака” виділяє К. Декатова, подаючи їх предметно-схемні коди: 1) Ob₂ → Ob₁ – Ad_{Ob1} – (Ad_{Ob3} – Ob₃), де Ob₂ – об’єкт, наділений ознакою Ad_{Ob1}, Ob₁ – іменник-компонент фразеологізму, Ob₃ – денотат, Ad_{Ob3} – його ознака (*золоте серце, сталеві нерви*); 2) Ob₁ – (Ob₂ → Ob₁), де Ob₂ – денотативний образ, що перебуває

у відношенні „частина – ціле” із Ob₁, який є компонентом фразеологізму і наділений ознаками Ad₁, Ad₂ (*щедра рука, добре серце*) [8, с. 51–52]. Таке моделювання фактично тісно перегукується зі структурно-семантичним, лише у схемному записі замість конкретної частини мови подано її узагальнене категорійне значення та функцію (не іменник, прикметник, дієслово, а суб’єкт, предикат, атрибут тощо), а також простежено процес перетворення об’єкта-денотата на об’єкт-компонент зовнішньої форми.

У когнітивному аспекті структурно-семантичної моделі фразеологізми на позначення *добра і зла* утворено за такими схемами (відображаємо лише типові формули утворення фразеологізмів):

1. O₁ (S_n) + Atr_{O1}(Adj) → X → O₂ (S_n) + Atr_{O2} (Adj): денотат полягає у фіксації об’єкта та притаманної йому ознаки, зовнішня форма має вигляд об’єкт + ознака; при цьому можливі такі схеми перетворення денотата у фразеологічну одиницю (процес X):

а) X = O₁ ^{syn} → O₂ + Atr_{Ob1} ^{syn} → Atr_{O2} (процес вербалізації фразеологічного денотата стійкою структурою відбувається через заміщення денотативного об’єкта і його ознаки синонімічними поняттями: *святе діло* – „благородна, добра справа” [14, с. 205], *ласкаве слово* – „доброзичливе, прихильне висловлювання з пестливими словами або приємна розмова” [14, с. 665], *лиха (бісова, вража) личина* – „недобра, підступна людина або інша істота” [14, с. 340];

б) X = O₁ ^{totum-pars} → O₂ + Atr_{Ob1} ^{syn} → Atr_{O2} (процес вербалізації фразеологічного денотата стійкою структурою відбувається через заміщення денотативного об’єкта об’єктом-компонентом фразеологізму у межах відношень частина – ціле; атрибут денотативного об’єкта замінюється атрибутом із синонімічним значенням: *щира душа, щире серце* – „чесна, відверта, щедра, доброзичлива людина” [14, с. 229], *злі (лихі) язики* – „люди, які пліткують, ведуть недоброзичливі балачки” [14, с. 786]);

в) X = O₁ + Atr_{Ob1} ^{text} → O₂ + Atr_{O2} (підставою зміни денотата та його ознаки стає текст, дискурс; фразеологізм як результат такого процесу є алюзією відповідного тексту, стереотипним носієм його інформації: *Кайнова печать* – „тавро зради, злочину” [14, с. 501], *лаври Герострата, геростратові лаври* – „слава, пов’язана зі злочинном; ганебна, сумна слава” [14, с. 322];

г) X = O₁ ^{homo} → ^{animal} O₂ + Atr_{Ob1} → Atr_{O2} (людина-денотат замінено анімалістичним компонентом у складі фразеологізму, атрибути змінюються відповідно до означуваного об’єкта, але залишаються в одній аксіологічній площині: *підколотна гадюка* – „підступна, зловмисна людина” [14, с. 145], *вовк в овечій шкурі* – „лицемірна

людина, яка під маскою доброзичливості приховує злі наміри” [14, с. 119]).

2. Adv (Adv) → O₁ (S_{ab}) + Adj₀₁. Денотативну процесуальну ознаку виражено об’єктом в орудному відмінку та його атрибутом, який виражає загальне аксіологічне значення (позитивне чи негативне): *чистим серцем* – „широ, з добрим наміром” (14, с. 643), *лихим (злим) оком* – „сердито, неприязно, зі злістю” [14, с. 466].

3. Int_{con} → part + O + P(V_f); Int_{con} → part + O + P(V_{cop} + S_{ab}). Вигук-побажання репрезентований у вигляді бажальної конструкції із об’єктом і предикатом: *хай (нехай) Мати Божа милує* – „уживається для вираження доброго побажання кому-небудь добра, безпеки, благополуччя” [14, с. 370], *нехай (хай) повилазять очі* – „уживається для вираження незадоволення кимось, як недобре побажання комусь” [14, с. 475], *нехай (хай) грім поб’є* – „уживається для вираження незадоволення кимось, як недобре побажання комусь” (14, с. 475).

4. P₁(V_f) + O₁ → P₂(V_f) + O₂(S_{ac}). Денотативний предикат як дія, спрямована на об’єкт, представлений аналогічною фразеологічною конструкцією: *сплатити борг* – „1. Віддячити кому-небудь за щось хороше або за добре ставлення до себе. 2. Помститися кому-небудь за вчинене зло, неприємність” [14, с. 682], *входити в довір’я* – „домогатися прихильності, доброго ставлення до себе” [14, с. 142], *лоскотати п’яти* – „задобрювати, улещувати когось” [14, с. 354].

5. P₁(V_{cop} + Atr) → P₂(V_f) + O₂(S_{ac}), P₁(V_{cop} + Atr) → P₂(V_f) + O₂(S_{ind}). Денотативний предикат як дієслово-зв’язка та атрибутивна ознака представлений фразеологічною конструкцією із прямим додатком: *мати серце* – „бути чуйним, добрим, доброзичливим, порядним” [14, с. 377], *мати Бога в серці* – „бути милосердним, добрим, совісним, справедливим і т. ін” [14, с. 372], *не мати душі* – „бути непорядним, недоброзичливим, жорстоким” [14, с. 379].

Такий символічний запис фразеологізму відображає співвідношення денотативної ситуації та категорій, якими вона представлена у структурі фразеологізму. Структурне моделювання розширено категоріями об’єкта, предиката, атрибута як результатами членування дійсності свідомістю.

Таким чином, структурно-семантичний аналіз представленого фразеологізмом значення дає підстави узагальнити, якими категоріями виражено денотат: так, *добро* і *зло* у 47 % фразеологізмів зафіксовано як дію, процес, у 8,5 % – як характеристику цього процесу, у 27,8 % – як побажання та вираження емоцій і лише у 10 % – як найменування доброго чи злого об’єкта та у 7,7 % – як вказівки на притаманну об’єктові статичну ознаку. У всіх визначених типах фразеологізмів яскраво домінує негативна ознака (співвідношен-

ня добра до зла становить 1 : 2,7), окрім ад’єктивних одиниць, де переважає добро із співвідношенням 2:1. А отже, в українській фразеології відображено тенденцію до фіксації динамічних лихих процесів та дій, нестримних злих поривань (як втілення загального „негативізму” фразеології, тобто першочергової фіксації та стереотипізації стійкими одиницями негативного досвіду людини) та статичних добрих ознак як абсолютних узагальнених характеристик денотата безвідносно до часу, умов тощо. Очевидно, таке співвідношення добра і зла у фразеології, як слушно зауважує Н. Бабич, зумовлене тим, що „від зла людину треба застерегти, скоєнню біди, злочину треба запобігати, а добро кожен сприйме індивідуально з позитивними емоціями” [3, с. 1]. Крім того, можна стверджувати, що номінація денотативних об’єктів, дій, ознак логічно передано іменниками, прикметниками, дієсловами як компонентами зовнішньої форми фразеологізму. Однак варто зауважити, що для таких висновків недостатньо лише граматичної характеристики фразеологізму (вказівки на його частиномовну приналежність) – необхідно залучати й семантичну характеристику, статистичні підрахунки, моделювання зовнішньої структури фразеологізму тощо.

І хоча в науковій літературі структурно-семантичне та когнітивне моделювання співвідносять з різними етапами розвитку фразеології як науки [див. 12], однак вони не є взаємовиключними, бо „компонентний аналіз змісту і форми фразеологічних одиниць – дуже давня і дуже сучасна методика, яка не суперечить ані методиці когнітології, ані концептології, ані жодної іншої сучасної популярної науки” [4, с. 66]. Результатом структурно-семантичного моделювання постають логічні схеми структури і семантики фразеологізму та їх взаємодії. Саме такі моделі стають основою когнітивного, зокрема фреймового моделювання, саме вони виражають первинні процеси обробки та категоризації інформації мисленнєвими процедурами.

Отже, в сучасній фразеології метод структурно-семантичного аналізу фразеологізмів не втрачає актуальності та продовжує успішно застосовуватись разом із новими когнітивно та комунікативно спрямованими методами, зазнаючи певних нових трактувань і даючи дослідникові ще більше можливостей та знань про особливості взаємодії людини і дійсності, що і продемонстровано аналізом фразеологізмів із семантикою *добра* і *зла*.

Література

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології / М. Ф. Алефіренко – Харків : Вища школа, 1987. – 136 с.

2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 2-е изд., испр. – 896 с.
3. Бабич Н. Д. Етичні норми – засобами фразеології / Н. Д. Бабич. – Режим доступу : <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine43-16.pdf>
4. Бабич Н. Д. Лексеми батько і мати як ключові слова українських фразеологізмів / Н. Д. Бабич // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского : научный журнал – Симферополь : Таврический нац. ун-т им. В. И. Вернадского, 2009. – Т. 22 (61), № 4 (2). – Серия „Филология. Социальные коммуникации” – С. 66–73.
5. Баран Я. А. Фразеологія у системі мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук зі спец. 10.02.15 – „Загальне мовознавство” / Баран Ярослав Андрійович. – К., 1998. – 32 с. – укр.
6. Витгенштейн Л. Философские работы. Часть 1. / Л. Витгенштейн / [пер. с нем. составл., вступ. статья, примеч. М. С. Козловой; перевод М. С. Козловой, Ю. А. Асеева.]. – М. : Гнозис, 1994. – 612 с.
7. Георгиева С. И. Способы выражения ментальности народа в его идиоматике / С. И. Георгиева // Фразеология и когнитивистика : материалы 1-й Междунар. науч. конф. (Белгород, 4–6 мая 2008 года) : в 2 т. / [отв. ред. проф. Н. Ф. Алефиренко.]. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2008. – Т. 1. Идиоматика и познание. – С. 30–34.
8. Декатова К. И. Когнитивно-семиологические модели смысловой структуры адекватных неаплицируемых идиом русского языка / Декатова К. И. // Когнитивные факторы взаимодействия фразеологии со смежными дисциплинами : сб. науч. тр. по итогам III Междунар. науч. конф. (Белгород, 19–21 марта 2013 года) / отв. ред. проф. Н. Ф. Алефиренко. – Белгород : ИД „Белгород” НИУ „БелГУ”, 2013. – С. 50–53.
9. Журавлева Я. А. Моделирование семиотического пространства идиоматического знака (на материале китайских фразеологизмов типа чэньюй) : диссертация на соискание уч. степени канд. филол. наук спец. 10.02.19 – „Теория языка” / Журавлева Янина Александровна – Благовещенск, 2007. – 284 с.
10. Краснобаева-Чорна Ж. Сучасна фразеологія : класифікаційні параметри фразеологічних одиниць : словник фразеологічних термінів / Жанна Краснобаева-Чорна. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 168 с.
11. Мокиенко В. М. Славянская фразеология / В. М. Мокиенко – М. : Высш.шк., 1980. – 207 с.
12. Прайд Ю. Развитие фразеологической науки в Украине (II пол. XX ст. – начало XXI ст.) / Прайд Юрий // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского : научный журнал – Симферополь : Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, 2012. – Т. 25 (64), № 2 (1). – С. 11–42. – (Серия „Филология. Социальные коммуникации”).
13. Словник української мови : в 11 т. – Т. 2. / [ред. П. П. Доценко, Л. А. Юрчук]. – К. : Наукова думка, 1971. – 547 с.
14. Словник фразеологізмів української мови. – / [уклад.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К.: Наук. думка, 2003. – 1104 с.
15. Телия В. Н. Русская фразеология: семантические, прагматические и лингвокультурные аспекты / В. Н. Телия. – М. : „Языки русской культуры”, 1996. – 284 с.

В статті проаналізовані фразеологізми з общим значенням добра і зла в аспекте їх структурно-семантичного моделювання; установлені типові структурні моделі репрезентації семантики добра і зла, а також проведені кількісні підрахунки для обґрунтування отриманих результатів. Структурно-семантичний метод моделювання фразеологізмів представлений як передумова і основа когнітивних методів.

Ключевые слова: *познание, логика, модель, структурно-семантическая модель фразеологизма.*

The article specific of idioms with a total semantic of good and wrong in terms of their structural and semantic models. Typical structural models of semantic representation of good and wrong are described. The method of structural and semantic idioms modelizing is presented as a precondition and foundation of cognitive methods.

Key words: *cognition, logic, model, structural and semantic model of idiom.*